

Πουλάκι ξένο, ξενιτεμένο...

Γιώργος Παπαχριστοδούλου

Η συστηματική, διευρυμένη, σχεδόν καθημερινή χρήση του όρου «προσφυγική ροή» στον δημόσιο λόγο για το προσφυγικό ζήτημα οικοδομεί μια κυρίαρχη, συστημική, απάνθρωπη εικόνα. Παρότι αναφερόμαστε σε ανθρώπους που προσφεύγουν για στοιχειώδη στήριξη στις κοινωνίες μας, τις δυτικές κοινωνίες (στον βαθμό που η νεοελληνική κοινωνία έχει απαρνηθεί κάποια, ιδιαίτερα βαλκανικά της χαρακτηριστικά), συνηθίζουμε να υιοθετούμε έναν όρο που παραπέμπει περισσότερο στη φυσική επιστήμη (ροή, ρευστά) και, κυρίως, χρησιμοποιείται από την κυρίαρχη γλώσσα για να περιγράψει κάποιες συστατικές της αρχές.

Προτού ο δημόσιος λόγος, συστημικός και αντισυστημικός, αρχίσει να κυριαρχείται από την προσφυγική, μεταναστευτική ροή, είχαμε εξοικειωθεί με τη ροή του χρήματος, τη ροή των εμπορευμάτων.

Δεν είναι περιττό να θυμίσω ένα σύνθημα από μια παλαιότερη αντιρατσιστική διαμαρτυρία: «Τα εμπορεύματα ελεύθερα κυκλοφοράνε / στους ανθρώπους διαβατήρια ζητάνε». Όραμα του παγκοσμιοποιημένου καπιταλισμού αποτελεί η διαρκής, κοινωνικά ανέλεγκτη, περιβαλλοντικά επιζήμια ροή χρήματος και εμπορευμάτων και όσων τα διαχειρίζονται είτε ως πολιτικοί είτε ως εμπορικοί αντιπρόσωποι.

Σε αυτό το πλαίσιο, όπου η ζωή μετατρέπεται σε μέγεθος που στοχεύει στην αύξηση του ΑΕΠ, οι πρόσφυγες/μετανάστες, όπως οι γηγενείς με τα όποια δικαιώματα, εννοούνται ως εμπορεύματα. Με τους συνοριακούς σταθμούς παλιότερα, τους φράχτες σήμερα από τον Έβρο ως την κεντρική Ευρώπη, να ρυθμίζουν τη ροή, στα μέτρα ενός βιοπολιτικού ελέγχου της ύπαρξης.

Η κάνουλα ανοίγει και κλείνει όποτε το επιθυμεί το σιδερόφραχτο χέρι της παγκόσμιας κυριαρχίας. Είναι το ίδιο χέρι το οποίο ανοίγει την πηγή της μετανάστευσης και της

προσφυγιάς – τον πόλεμο για την κρατικο-επιχειρηματική επικυριαρχία σε εδάφη, πηγές ενέργειας, φυσικό-πολιτιστικό πλούτο σε χώρες της ευρύτερης Μέσης Ανατολής και της Αφρικής.

Κι όταν μιλάμε για ροή, όπως συμβαίνει με τη ροή των ποταμών, ο σχεδιασμός θα περιλαμβάνει και μεγάλα φράγματα. Ο φράχτης του Έβρου, τον οποίο οικοδόμησε και συντηρεί η εγχώρια εθνικιστική υστερία, οι φράχτες στην Ευρώπη, είναι παρόμοιας σύλληψης με τα φαραωνικά μεγάλα φράγματα στους ποταμούς, τα οποία διαταράσσουν τα οικοσυστήματα, στερώντας το νερό από τους πολιτισμούς που ακμάζουν δίπλα στις όχθες.

Μπορείς όμως να ανακόψεις το ρεύμα των ανθρώπων που με μοναδικό όπλο το σώμα τους εξαναγκάζονται να ζητήσουν (προσωρινό) καταφύγιο σε άλλους τόπους, τόπους σχετικής κοινωνικής σταθερότητας; Ο φράχτης στον Έβρο απλώς εξέτρεψε τη μετακίνηση, με τα τραγικά αποτελέσματα των χιλιάδων πνιγμών στο Αιγαίο. Το κλείσιμο της Ειδομένης, η οχύρωση των ελληνοαλβανικών συνόρων, η εντατικοποίηση των ελέγχων στα λιμάνια, η στρατιωτική επιτήρηση του Αιγαίου από το ΝΑΤΟ, ανακόπτουν προσωρινά την κίνηση χιλιάδων ανθρώπων προς τη Δύση. Μαζί με την προσμονή για ένα πέρασμα σε τόπους που αποκτούν ενδεχομένως χαρακτηριστικά του ονείρου της δυτικής ευημερίας, γιγαντώνουν τα εμπορευματικά δίκτυα των διακινητών, εξασκούν την κατασταλτική μηχανή στην εφαρμογή τεχνικών επιτήρησης, διευρύνουν τον τζίρο με φανερό και άδηλο χρήμα. Ενώ, με βοήθεια των συστημικών ΜΜΕ φιλοτεχνούν την εικόνα μιας κυβέρνησης η οποία με επιχείρημα τον «ρεαλισμό» ενός οικονομικού διαχειριστή, αφήνει στην άκρη δικαιώματα και ελευθερίες, πασχίζοντας να ροκανίσει και να διαμοιράσει το κομμάτι από την πίτα των ευρωκονδυλίων.

Εμείς όμως μιλάμε για ανθρώπους – όχι ροές εμπορικών ετικετών.

Από εκείνα που μας αφηγήθηκαν οι παππούδες και οι γιαγιάδες μας, από όσα μας είπανε εκείνοι που γυρίσανε απ' τις Αμερικές και τις Αυστραλίες, ξέρουμε καλά να τραγουδάμε: «Ξενιτεμένο πουλί / και παραπονεμένο / μωρέ ξένε μου / και παραπονεμένο».

Γνωρίζουμε επίσης: «Πουλάκι ξένο, ξενιτεμένο, / πουλί χαμένο, πού να σταθώ; / Πού ν' ακουμπήσω, να ξενυχτήσω, να μη χαθώ; / Βραδιάζει η μέρα, σκοτάδι πέφτει / και δίχως ταίρι πού να σταθώ;». Είναι μια μνήμη που μας υπενθυμίζει ότι οι άνθρωποι μπορούν να ίπτανται ελεύθερα των εμπορευματικών ροών και δομών. Πετώντας σαν πουλιά.